

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	กลยุทธ์ที่หลากหลายในการดำเนินชีวิตและการต่อรองของแรงงาน จ้างในภาคเกษตรกรรม: กรณีศึกษา แรงงานสตรีไร้อินเทอร์เน็ต
ผู้เขียน	นางสาวปริญญาวัลย์ ใจปิ่นตา
ปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาสังคม)
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	รองศาสตราจารย์ ดร. จามะรี เชียงทอง

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “กลยุทธ์ที่หลากหลายในการดำเนินชีวิตและการต่อรองของแรงงาน
รับจ้างในภาคเกษตรกรรม: กรณีศึกษาแรงงานสตรีไร้อินเทอร์เน็ต” มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 2
ประการ ประการแรกเพื่อศึกษาเงื่อนไขและบริบทต่างๆ ที่สัมพันธ์กับการเกิดขึ้นของแรงงานรับจ้าง
ราคาถูกในชนบทที่เป็นแรงงานสตรีไร้อินเทอร์เน็ต ประการที่สองเพื่อศึกษากลยุทธ์ในการปรับตัวและ
ต่อรองเพื่อสร้างความมั่นคงในการดำรงชีพของแรงงานรับจ้างสตรีไร้อินเทอร์เน็ต โดยพิจารณาจากกลุ่ม
แรงงานสตรีไร้อินเทอร์เน็ตหมู่บ้านแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงราย ในบริบทของการทำเกษตรพาณิชย์
อย่างเข้มข้น

งานศึกษานี้ค้นพบว่า เดิมครัวเรือนแรงงานรับจ้างหญิงเคยมีที่ดินทำการเกษตรแต่เป็น
ที่ดินไถลบ้านและมีความอุดมสมบูรณ์น้อยกว่าเมื่อเทียบกับที่ดินไถลบ้าน ทั้งนี้เพราะการอพยพ
เข้ามาอยู่ภายหลังทำให้ไม่สามารถจับจองที่ดินที่อุดมสมบูรณ์ได้ ข้อจำกัดนี้ทำให้ปรับตัวเข้าสู่การ
ผลิตเชิงพาณิชย์ไม่ว่าจะเป็นการปลูกข้าวปีละสองครั้งหรือการปลูกผักต่างๆ พบอุปสรรค แม้หลาย
ครัวเรือนพยายามหาทางออกด้วยการขายที่ดินและแสวงหาที่ดินผืนใหม่แต่ส่วนใหญ่มักเป็นการเช่า
หรือได้ที่ดินขนาดเล็กกว่าเดิม สำหรับครัวเรือนที่เช่าที่ดินส่วนใหญ่จะเลิกเช่าและหันมาทำงาน
รับจ้างเนื่องจากไม่สามารถแบกรับต้นทุนการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้นได้ นอกจากนี้ในช่วงทศวรรษ 2530
ซึ่งเป็นยุคของการพัฒนาทำให้ที่ดินในชนบทมีราคา หลายครัวเรือนจึงสนใจขายที่ดินที่ไม่เกิด
ประโยชน์หรือให้ผลผลิตน้อย ด้วยเหตุนี้คนในรุ่นที่สอง (รุ่นลูก) หลังจากปี 2530 ปัจจุบันจึงเป็น
แรงงานรับจ้างทั้งในและนอกภาคเกษตร

สำหรับแรงงานที่ทำงานในภาคเกษตรพบว่าส่วนใหญ่เป็นหญิงวัยกลางคนถึงสูงอายุ เหตุผลสำคัญที่ทำให้แรงงานเหล่านี้ยังคงอยู่เป็นแรงงานรับจ้างราคาถูกในชนบท เพราะพื้นที่ใกล้เคียงเป็นพื้นที่ต้นน้ำคำอันอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูก ระบบการผลิตแบบเข้มข้นในที่ดินขนาดเล็กด้วยการปลูกข้าวและผักตลอดทั้งปีทำให้เกิดความต้องการแรงงาน โดยเฉพาะงานในสวนผักที่มีความต้องการแรงงานแบบต่อเนื่องตลอดทั้งปี และโดยส่วนใหญ่เป็นความต้องการแรงงานหญิง ส่วนหนึ่งเพราะงานในสวนผัก “เป็นงานของผู้หญิง” ที่ไม่ต้องใช้แรงมาก แต่อาศัยความละเอียดและความใจเย็นในการทำงาน ซึ่งลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับ “ธรรมชาติของผู้หญิง” ปัจจัยสำคัญอีกประการที่ทำให้แรงงานหญิงมีอายุเหล่านี้ยังสามารถเป็นแรงงานในชนบทได้เพราะแรงงานหนุ่มสาวอพยพออกนอกหมู่บ้านและทำงานนอกภาคเกษตรซึ่งสวนทางกับความต้องการแรงงาน ที่เป็นเปลี่ยนมาเป็นการผลิตเพื่อขายอย่างเต็มตัว

เนื่องจากงานรับจ้างเป็นแหล่งรายได้หลัก จึงพบว่าแรงงานรับจ้างหญิงมีกลยุทธ์ในการต่อรองกับนายจ้างเพื่อสร้างความมั่นคงในการดำรงชีพหลายรูปแบบ รูปแบบแรกเป็นกลยุทธ์เชิงพื้นที่ในการกำหนดขอบเขตพื้นที่ทำงานเพื่อผูกขาดการจ้างงาน รูปแบบที่สองเป็นการนำความสัมพันธ์ทางสังคมและมาตรฐานทางศีลธรรมของคนในชุมชนมาใช้เป็นเงื่อนไขในการต่อรองกับนายจ้างผ่านการใช้คำพูดเพื่อสร้างแรงกดดันให้นายจ้างปฏิบัติตามข้อเรียกร้องของตน รูปแบบสุดท้ายเป็นการต่อรองในรูปแบบของการรวมกลุ่ม

นอกเหนือไปจากการต่อรองกับนายจ้างเพื่อสร้างความมั่นคงในการจ้างงานแล้ว แรงงานรับจ้างยังสร้างความมั่นคงในการดำรงชีพด้วยการสะสมทุนผ่านการแปลงทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นเงินเพื่อนำมาใช้จ่ายในครัวเรือน งานศึกษานี้ยังพบอีกว่าแรงงานรับจ้างมีการสร้าง รักษา และใช้ประโยชน์จากเครือข่ายทางสังคมเพื่อความมั่นคงในการดำรงชีพ โดยพบว่าเครือข่ายความสัมพันธ์ของแรงงานหญิงมีสองระดับ ระดับแรกเป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ในระดับเครือญาติ ได้แก่ความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกสาว ที่แรงงานรับจ้างหญิงสามารถดำรงชีพได้จากการช่วยเหลือของลูกสาวในรูปแบบของการส่งเงินกลับบ้าน ระดับที่สองเป็นความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มทางสังคมในชุมชนที่มีบทบาทในการช่วยเหลือแรงงานรับจ้างทั้งในระดับสถาบันและระดับปัจเจก

Thesis Title	Livelihood Strategies and Negotiating of Wage Labors in Agricultural Sector: A Case Study of Women Landless Labors
Author	Miss Preeyawan Jaipinta
Degree	Master of Arts (Social Development)
Thesis Advisor	Associate Professor Dr. Jamaree Chiengthong

ABSTRACT

The thesis entitled “Livelihood Strategies and Negotiating of Wage Labors in Agricultural Sector: A Case Study of Women Landless Labors.” aims to study; 1) different conditions in different contexts related to the emergence of lowly paid-landless women in a rural area, and 2) adaptive and negotiating strategies to secure their life of the women, by focusing on landless women in one village in Chiang Rai province.

This study finds that these landless women’s households in the past had agricultural land which was far away from their houses and less fertile compared to land nearby their houses. This is because their later migration into the community hindered them to occupy productive land, which led to their entering to commercial agricultural production such as two-crop rice farming or vegetable growing. Although many households attempted to find solutions by selling their former land and searching for new plots, they ended up with leasing the land or buying smaller size of land. Some leasing-land families tended to stop farming and turned to wage labor because they couldn’t assume higher production costs. Around in the end of 1980s which was land development turning into skyrocketing land price period, several households sold their useless or low-yield production land so the second generation (their children), after 1987, became wage laborers in and out of an agricultural sector.

Most of wage laborers in agricultural sector are middle-aged or older women. They are still in demand as cheap laborers because adjacent land in the areas is fertile watershed which is suitable for farming. The intensive production system of rice and vegetable growing in the small plot of land results in labor needs, particularly in the vegetable plots where laborers are continually wanted throughout the year. Women are more in demand because works in the vegetable plots are considered “women’s works” not requiring intensive labor but are delicate jobs which suit “nature of women”. Another factor that older women can work as a wage labor in the rural area is youth workers migrating to other places and work in the non-agricultural sector which contradicts to labor demand in a full commercial production.

Due to taking wage labor as a main income, these women create several forms of strategies to negotiate with their employers to build security for their life. The first one is a spatial strategy in demarcating land in order to monopolize employment. The second is the use of social relations and moral values of the community as conditions through verbal communications with their employers in an aim to pressure them to follow their requests. And the third is the setting of a group as for negotiation.

Besides negotiation with their employers to stabilize their life, they accumulate natural resources and turn them into money for household’s expenses. This study also finds that wage laborers construct, maintain, and make use of social networking for their career stability. There are two levels of women workers’ relation networks. One is a kinship system which is mother-daughter relationship in the way that wage labor women receive remittance from their daughter. Another is a social group in the community; it plays an important role in helping workers individually and institutionally.